

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีผลกระทบมาสู่ช่วงของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วให้ทันสมัย มุ่งสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในภูมิภาคเอเชียและเข้าสู่เศรษฐกิจนานาชาติเพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม มีการขยายเมือง คนอพยพเข้าสู่เมืองมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบคนไทยดั้งเดิมมาเป็นแบบสมัยใหม่ ขาดความมั่นคง ผลกระทบต่อสภาพจิตใจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตโดยรวม แม้ว่าจะมาเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในช่วงต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 (2540 - 2544) แต่ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน มีดังนี้ (ชินชูลา เทวินทรภักดี, 2535 : 47)

1. ปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้ เกิดสภาพความยากจนในชนบท ความไม่สมดุลในการกระจายรายได้ เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานประชาชนเข้าไปบริการต่าง ๆ เกิดปัญหาการปรับตัวความเครียด สถาบันครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดี

2. ปัญหาการปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมเกิดการแก่งแย่งแข่งขันเชิงธุรกิจ ค่าครองชีพสูงขึ้น เกิดความห่างเหิน ปัญหาครอบครัวแตกแยก เด็กและคนชราถูกทอดทิ้ง เด็กเร่ร่อนจรจัด ใช้แรงงานเด็ก การใช้เด็กขอทาน การเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก เกิดครอบครัวบังเอิญ บิดามารดานอกสมรสจำนวนเพิ่มขึ้น คนเป็นโรคจิตประสาทเพิ่มมากขึ้น

3. ปัญหาขาดโอกาสและบริการในการดำเนินชีวิต บริการสังคมกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ ๆ ขาดบริการสังคมในเชิงคุณภาพและประสิทธิภาพ ประชากรขาดความรู้เรื่องแหล่งทรัพยากรและบริการสังคม ตลอดจนเข้าไม่ถึงบริการสังคมต่าง ๆ ด้านการศึกษา การศึกษาไทยยังขาดความเสมอภาคทั้งปริมาณและคุณภาพระหว่างเมืองและชนบท การศึกษานอกระบบได้รับการละเลย

ด้านสุขภาพอนามัย ประชาชนส่วนมากเข้าไม่ถึงบริการทางการแพทย์ สุขภาพคนในชนบทอ่อนแอ ความเจ็บป่วย คนขาดการดูแลตนเอง โรคต่าง ๆ รุนแรงขึ้น ลักษณะของสถานบริการอยู่ในลักษณะตั้งรับ

ด้านที่อยู่อาศัย การขาดแคลนที่อยู่อาศัยรุนแรงขึ้น ประชาชนอพยพเข้าเมืองไว้ที่อยู่อาศัย มีการบุกรุกที่ดิน ขาดที่ทำกิน มีการทำลายสิ่งแวดล้อม

ด้านการมีงานทำ แรงงานมักเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ทำงานซ้ำซาก ขาดการพัฒนาตนเองในระยะยาว แรงงานยากจน ขาดการศึกษา ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองและครอบครัวต่อไป คนว่างงานก่อให้เกิดสภาพความตึงเครียด การจ้างคนพิการเข้าทำงานน้อยมาก

ด้านความมั่นคงของครอบครัว ครอบครัวไทยเล็กลง ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ให้แก่สมาชิกได้น้อยลง เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดการใช้แรงงานราคาถูก เด็กเป็นสินค้าในธุรกิจทางเพศ ความมั่นคงในครอบครัวลดลง

ด้านการบริการสังคม การบริการที่รัฐจัดเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนแก่บุคคลที่ประสบปัญหาทางสังคมและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งกลุ่มคนยากจนในชนบท ยังขาดความรู้เรื่องแหล่งทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีอยู่ ในขณะเดียวกันสถาบันเดิมของสังคม เช่น ระบบครอบครัว เครือญาติ และชุมชนอ่อนแอไม่สามารถรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้มีปัญหาเหล่านี้ต้องเข้ามาขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตามบริการของรัฐยังไม่เพียงพอและทั่วถึง ปริมาณน้อย และลักษณะงานที่ให้บริการยังแบ่งเป็นส่วน ๆ ตามประเภทปัญหา มิใช่ผสมผสานเท่าที่ควร

ด้านนันทนาการ บริการด้านนันทนาการยังกระจุกตัวในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ กระจายไม่ถึงระดับท้องถิ่น ประชาชนชนบทยังขาดบริการด้านนันทนาการ ประชาชนต้องพึ่งตนเอง คุณภาพและเนื้อหาสาระของนันทนาการต่าง ๆ กำลังจะถูกนำมาใช้ในเชิงธุรกิจและบริโภคนิยม

จากที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น แนวทางการพัฒนาชนบทมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยหวังว่าการพัฒนาดังกล่าวจะส่งผลประโยชน์ไปสู่ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้มีฐานะยากจน แต่ในความเป็นจริงนั้น ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ยากจนส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถรับบริการดังกล่าว

ได้ เนื่องจากอยู่ในฐานะเสียเปรียบกว่าบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม อีกทั้งบริการสวัสดิการสังคมต่าง ๆ นั้นยังไม่ปรากฏรูปธรรมที่ชัดเจน และหน่วยงานของรัฐและเอกชนส่วนใหญ่ก็มีลักษณะการทำงานที่ตั้งรับ คือ รอให้ประสบปัญหามากกว่าที่จะลงไปหาผู้ประสบปัญหา ประกอบกับทางราชการก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ จึงไม่สามารถดูแลทุกข์สุขของราษฎรได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น และประกอบกับแนวความคิดในการพัฒนาแบบ “ล่างขึ้นบน” ก็เพื่อให้การพัฒนาสามารถตอบสนองต่อความต้องการอันแท้จริงของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยยึดแนวความคิดที่ว่าประชาชนต้องเป็นผู้พัฒนาชุมชนของตนด้วยตนเอง ดังนั้นเพื่อให้งานสวัสดิการสังคมได้เข้าไปสู่ประชาชนในชนบทและให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์โดยให้เกิดระบบการช่วยเหลือตนเองของประชาชนในชุมชน กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับเรื่อง สวัสดิการสังคมและการส่งเสริมสวัสดิภาพของประชาชนในด้านการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพประกอบด้วยบริการที่สำคัญในการป้องกัน สงเคราะห์ และพัฒนา รวมถึงฟื้นฟูและปรับสภาพ โดยอาศัยหลักสังคมสงเคราะห์เป็นแนวทางปฏิบัติ จึงได้ดำเนินการจัดตั้ง “ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน” ขึ้น และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2530 ให้เริ่มดำเนินการได้ในปีงบประมาณ 2531

สำหรับจังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดเป้าหมาย 1 ใน 17 จังหวัดที่กรมประชาสงเคราะห์ ได้จัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านครบทุกหมู่บ้าน ในปี 2537 จำนวน 15 จังหวัด คือ ตรัง พัทลุง ปัตตานี พะเยา พิจิตร ลำพูน นครพนม สุรินทร์ หนองคาย ระยอง ตราด ฉะเชิงเทรา นครนายก อ่างทอง และสมุทรสาคร ส่วนในจังหวัดที่เหลือจะจัดตั้งได้ครบในเวลา 4 ปี

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงมุ่งหวังที่จะศึกษาเกี่ยวกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อที่จะนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและกำหนดบทบาทของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และปรับปรุงส่วนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการบริการช่วยเหลือประชาชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการบริหารงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านแก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่อไป

1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบายระดับต่าง ๆ ที่เป็นการพึ่งตนเองของประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ลักษณะองค์กรประชาชน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ผลงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 แนวคิดในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540 - 2544)

แนวคิดในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้มีจุดเน้นที่การยึด “คน” เป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งให้คนได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม เพื่อให้ถึงพร้อมของการเป็นผู้ที่มีสติปัญญา มีความเอื้ออาทร สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ รู้เท่าทันโลกและเหตุการณ์มากขึ้น และมีสันติสุข โดยการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอื่น ๆ จะเป็นมาตรการเพื่อใช้ในการพัฒนาคนมิใช่เป้าหมายหลักอีกต่อไปในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ได้กำหนดวิสัยทัศน์คนไทยและสังคมไทยที่ปรารถนาในอนาคตไว้ดังนี้

- 1) คนทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะได้รับการพัฒนาตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่
- 2) คนเกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีความพร้อมและอบอุ่น สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3) คนอยู่ในชุมชนที่เข้มแข็งมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกับปัญหาของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) สังคมมีสมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความเคารพในสิทธิมนุษยชน และเป็นสังคมที่สันติ ไม่มีความขัดแย้งรุนแรง

5) มีระบบบริหารจัดการ เพื่อแปลงแผนลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังได้ให้ความสำคัญกับงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2540 : 36)

1. ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการจัดสวัสดิการชุมชนที่จะดูแลและเฝ้าระวังคนในครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้เสี่ยงและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น ครอบครัวที่ยากจนและไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ ผู้ติดเชื่อเอดส์ ผู้สูงอายุและเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

2. สร้างกลไกและระบบที่เอื้อต่อการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการตรวจสอบเพื่อพัฒนาบริการสังคมให้ได้มาตรฐาน

3. สนับสนุนให้ชุมชนเป็นแหล่งศูนย์กลางในการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและชุมชน เช่น การจัดสวนสาธารณะ สนามกีฬาและบริการ นันทนาการในชุมชน เพื่อให้สมาชิกมีกิจกรรมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น

1.3.2 การพึ่งตนเองของประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง เป็นแนวทางการพัฒนาอย่างหนึ่ง ซึ่งเริ่มมาจากความเข้าใจในธรรมชาติของบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่มีพลังปัญญาความสามารถอยู่โดยพื้นฐานทางธรรมชาติ แม้ไม่มีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้ เพราะสาเหตุจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหารและวัฒนธรรม การพัฒนาจึงไม่ใช่เป็นการกำหนดโดยบุคคลภายนอก หากแต่เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้ทำความเข้าใจกับปัญหาของตนเองและคิดค้นหาวิธีแก้ไข ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สัมพันธ์ต่อปัญหาความ

ต้องการและความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง

“จุลสารเพื่อการพัฒนา” ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเองว่า น่าจะมี 2 ความหมาย คือ

1. ความหมายในเชิงสัมพันธ์ คือ พึ่งตนเองขณะที่พึ่งพาผู้อื่น เป็นการพึ่งพาที่นำไปสู่การไม่พึ่งพา คือ เป็นการอาศัยกันอย่างรู้เท่าทันและประกอบการมองเรื่องนี้ต้องไม่มาแข่งขันหรือไม่มุ่งครอบงำเหนือกว่า แต่เป็นการมุ่งสู่ความเป็นไทต่อกัน การช่วยเหลือกันเป็นสิ่งจำเป็น คือ พึ่งพาในสิ่งที่เขาไม่มี เกื้อกูลที่เรามีให้ผู้อื่น การพึ่งพานี้จะทำไปเพื่อให้แต่ละชุมชนพึ่งตนเองได้

2. เชิงอำนาจตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งความเป็นตัวเองในทางความคิด ทักษะในการมองปัญหาต่าง ๆ เป็นขบวนการทางภูมิปัญญาของชุมชนนั่นเอง ซึ่งย่อมจะมีความสำนึกอย่างถ่องแท้ถึงสาเหตุของวิกฤตการณ์แห่งปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาของตนเองและตัดสินใจในการดำเนินการ โดยตนเองและสถาบันในชุมชน เพื่อประโยชน์ของตนเองและชุมชนในด้านการแก้ไขปัญหาและในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

จากความหมายดังกล่าว จะเห็นว่า การพึ่งพาตนเองเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ภูมิปัญญาของชุมชนเป็นความพยายามที่จะพึ่งความสามารถของตนเองให้มากที่สุด

อภิชาติ ทองอยู่ และคณะ (2531 : 109) ได้แบ่งการพึ่งตนเองไว้เป็น 2 ลักษณะที่มีความเกี่ยวพันกัน คือ

1. การพึ่งตนเองทางกายภาพ ได้แก่ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและการปกครอง ตลอดจนจนถึงการจัดความสัมพันธ์ทางสังคม แบบแผนของตัวเองซึ่งใช้เป็นการผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลักโดยสัมพันธ์กับส่วนที่ 2

2. การพึ่งตนเองทางวัฒนธรรม ความเชื่อ สติปัญญา และอำนาจการตัดสินใจ ซึ่งมีผลต่อกันและกันทั้ง 2 ด้าน ในการพึ่งตัวเองดังกล่าว มิใช่การปิดตัวเองและโดยเดี่ยวตัวเองออกจากสังคมทั่วไป การพึ่งตนเองไม่ได้หมายถึงการกลับไปสู่การแสวงหาวิธีการแบบเดิมหรือรองรับบริการจากสถาบันหรือการทำให้คนจำนวนมากยอมรับสภาพแบบเลื่อนลอย แต่เป็นการเดินก้าวไปข้างหน้าอย่างเป็นตัวของตัวเอง เพื่อมุ่งไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าของประชาชน ตามมรรควิธี

แห่งการพึ่งตนเอง การก้าวไปข้างหน้าต้องไปทั้งภูมิปัญญา ศักยภาพ การตัดสินใจ เท้าหนักกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนตัวเองตลอดเวลาในวิถีปฏิบัติบนเงื่อนไขของความเป็นจริง และมุ่งให้เกิดสวัสดิการพื้นฐานในแต่ละหมู่บ้านนั้น โดยก่อตั้งขึ้นจากความเหมาะสมของ รากฐานทางวัฒนธรรมในรูปของสถาบันหมู่บ้าน ในรูปของกองทุน องค์กรเพื่อสนับสนุนการมีสวัสดิการด้านพื้นฐานขึ้น

1.3.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน

มีผู้ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วม และนำแนวคิดไปใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความคิดและความเชื่อของบุคคลนั้น ๆ ดังนี้

นिरันตร์ จงวุฒิเวทย์ (2527: 183) “การมีส่วนร่วมของประชาชน” คือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ และกระบวนการและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง อย่างเป็นตัวของตัวเอง

บัณฑิต อ่อนคำ (อ้างถึงในทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการระดมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดปัญหา ลำดับความสำคัญของปัญหา การแก้ปัญหาและขั้นตอนในการแก้ปัญหาของตน หากเป็นแนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรื่องต่าง ๆ แล้ว ประชาชนย่อมยินดีให้ความร่วมมือหรือมีพันธกรณี (Commitment) ในเรื่องนั้น ๆ

นักวิชาการหลายท่าน มีความเห็นร่วมกันว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ในหลักการสำคัญ ๆ รวม 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
3. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่

ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่ม การวางแผนและการลงมือกระทำร่วม

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาในการที่ประชาชนจะหันมามีส่วนร่วม โดยเป็นผู้กระทำการพัฒนาตนเอง โดยมีใช้เป็นเพียงผู้รับการพัฒนาเท่านั้น ซึ่งหมายถึงว่า การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นเข้าอย่างมั่นคง จะต้องประกอบขึ้นด้วยปัจจัยสำคัญ ๆ คือ

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว (Self) ไม่ใช่เฉพาะเพียงแต่เกี่ยวข้องด้านกำลังกายหรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิต (Ego - involved) ไม่เพียงแต่เฉพาะด้านการทำงาน (Task - involved)

2. การกระทำการให้เมื่อผู้มีส่วนร่วมเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์แล้ว ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอมพร้อมใจของบุคคลและกลุ่ม ชุมชนนั้น ต่อสถานการณ์นั้น ๆ

3. การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

Un-Department of International Econrie and Social Affairs ได้เสนอเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ประการ คือ

1. รัฐบาลจะต้องยอมรับแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในเบื้องต้นและได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่าง ๆ ด้วย

2. ประชาชนจะต้องมีพื้นฐาน องค์การของประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ได้

3. ประชาชนจะต้องมีอิสระในแนวคิดริเริ่มและในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น เพื่อการกำหนดกิจกรรมของตนเอง

4. ประชาชนจะต้องมีการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะหลักการ

และปรัชญาของการพัฒนา เทคนิควิชาการในการจัดสรรทรัพยากรและความรู้ทางการบริการ

5. ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและเทคนิคที่จำเป็นด้วย

ดังนั้น การที่จะระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีความยินยอมพร้อมใจนั้น จะต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานมากประการที่จะเอื้อหรือสนับสนุนให้บุคคลหรือชุมชนได้รับโอกาสอย่างแท้จริง

1.3.4 แนวคิดของ Maslow

ชัยพร วิชชาวูธ (อ้างถึงในกรมประชาสงเคราะห์, กองวิชาการและแผนงาน 2538: 14) ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ตามแนวความคิดของ Maslow มีดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ ความต้องการเพื่อตอบสนองความหิว ความกระหายเป็นความต้องการขั้นแรกสุด
2. ความต้องการสวัสดิการ ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัยที่มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ปราศจากความกลัวการสูญเสียและภัยอันตรายทั้งปวง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางสรีระได้รับการตอบสนองแล้ว
3. ความต้องการความรัก เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการ 2 ขั้นแรก ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นความต้องการที่จะสัมพันธ์กับคนอื่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คนรัก สามเณร ปู่ย่า ลุง เพื่อน
4. ความต้องการความนิยมนับถือในตนเอง เป็นความต้องการขั้นสูงขึ้น ในขั้นนี้คนเราจะมีความต้องการการยอมรับ พอใจและภูมิใจในตนเอง
5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เป็นขั้นที่มนุษย์ไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องปากท้อง ความปลอดภัย ความรัก คักดีศรี มนุษย์จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เจริญงอกงามมากที่สุด มนุษย์จะศึกษาเพราะอยากรู้ จะสร้างสรรค์เพราะใจรัก จะทำงานเพราะอยากทำ

1.3.5 การสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม

คักดีศรี บริบาลบรรพตเขตต์ (อ้างถึงกรมประชาสงเคราะห์, กองวิชาการและ

แผนงาน, 2538 : 15-17) ได้กล่าวถึงการสังคมสงเคราะห์ (Social Work) คือ การจัดสรร บริการทางวิชาชีพ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือ บุคคลและกลุ่มคนให้ได้รับการตอบสนองความพอใจทั้งทางสังคมและบุคคล ตลอดจนทำให้ บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้ วัตถุประสงค์ของงานสังคมสงเคราะห์จากผลการศึกษาของ Howard สรุปสาระได้ดังนี้

1. ช่วยให้คนมีความสามารถในการเผชิญและแก้ไขปัญหาของตนเอง
2. ช่วยให้คนรู้จักระบบต่าง ๆ ในสังคม เพื่อให้เขาได้ใช้ทรัพยากรและบริการ ต่าง ๆ ในฐานะสมาชิกของสังคม
3. ส่งเสริมให้ระบบต่าง ๆ ในสังคมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงนโยบายสังคมทุกระดับ

สำหรับสวัสดิการสังคม (Friedlander) ได้ให้ความหมายภายใต้แนวคิดของ Wilansky และ Lebeaux ว่า สวัสดิการสังคม คือการจัดระบบการบริการสังคมและสถาบัน เพื่อการช่วยเหลือบุคคลกลุ่ม ให้ได้รับความพอใจในมาตรฐานการดำรงชีวิตและสุขภาพ การมี ความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้เขาได้พัฒนาตนเองได้ภายใต้ ความสามารถที่มีอยู่ ตลอดจนการสร้างเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ประสานสอดคล้องกับ ความต้องการของครอบครัวและชุมชน

สวัสดิการสังคมหมายถึงกฎหมาย โครงการ สิทธิประโยชน์ และบริการ ซึ่งเป็นหลักประกันและแรงจูงใจให้เกิดการจัดสรรระบบ เพื่อการตอบสนองความต้องการทาง สังคมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยสำคัญของการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและ การปฏิบัติหน้าที่ที่ดีตามที่สังคมกำหนด สวัสดิการสังคมจึงมีขอบเขตครอบคลุมถึงบริการ ต่าง ๆ มากมาย เช่น การรักษาความมั่นคงทางรายได้ การศึกษา การพัฒนา การแพทย์ การ พัฒนาคุณภาพ การพัฒนาเมืองที่อยู่อาศัย ระบบสวัสดิการสังคม ทำให้เกิดการจัดสรร บริการโดยตรงแก่บุคคลกลุ่มและชุมชน เพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกกลุ่มอายุ กลุ่มอาชีพ และ กลุ่มรายได้ การบริหารโครงการสวัสดิการสังคมจะสามารถดำเนินการโดยรัฐบาลและเอกชน

ด้วยความหมายของสวัสดิการสังคมดังกล่าว กิจกรรมในรูปแบบบริการด้านต่าง ๆ จึงถูกเรียกว่า บริการทางสังคม (Social Services) บริการสังคมจึงเป็นการปฏิบัติการของนักสังคมสงเคราะห์และนักวิชาชีพอื่น เพื่อการช่วยเหลือประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ตลอดจนการรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพของบุคคล ครอบครัว กลุ่ม หรือชุมชน ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้อย่างสมบูรณ์ บริการสังคมที่รัฐบาลพึงจัดให้แก่ประชาชนโดยทั่วไปจะพิจารณาจาก

1. ความต้องการและปัญหาสังคม หรือสถานการณ์ของแต่ละประเทศ
2. จุดมุ่งหมายหรือแนวทางในการพัฒนาประเทศ
3. ความสามารถหรือเศรษฐกิจของประเทศ
4. ความก้าวหน้าทางวิชาการ ซึ่งหมายถึงความพร้อมและความสามารถในการจัดสรรบริการ

การจัดสรรบริการ

สาขางานบริการสังคมที่ค่อนข้างจะเป็นสากลมักจะประกอบด้วยบริการทางการศึกษา สุขภาพอนามัย การจ้างงาน การรักษา ความมั่นคงทางรายได้ ที่อยู่อาศัย บริการสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม นันทนาการ และการคุ้มครองแรงงาน

1.3.6 เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิน สีสวน (2530) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนางค์กรประชาชนในเมือง :ศึกษาเฉพาะกรณีเครดิตยูเนียนชุมชนหรือบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้สรุปถึงเงื่อนไขความสำเร็จขององค์กรชุมชนว่ามีดังนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนการมีปัญหาร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ และการดำเนินงานภาวะผู้นำ มีการพัฒนาผู้นำอย่างต่อเนื่อง มีระบบการจัดการที่ดี สามารถยืดหยุ่นและปรับตัวได้ และองค์กรสามารถพึ่งตนเองในการจัดการได้

2. ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ มีนโยบายของรัฐมุ่งที่จะส่งเสริมองค์กรประชาชนอย่างแท้จริง เช่น การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น การรับรององค์กรประชาชนให้ถูกต้องตามกฎหมาย การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ฯลฯ

กিজา สุขเจริญ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านศึกษากรณี : ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน บ้านน้ำป่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ความเข้าใจสภาพปัญหาของสังคมในระดับหมู่บ้านของผู้นำท้องถิ่น ทำให้ผู้นำท้องถิ่นมองเห็นความสำคัญในการที่ต้องร่วมมือกับรัฐในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคม เพื่อให้ชุมชนของตนเองมีความมั่นคงและเข้มแข็ง เพื่อครอบครัวอยู่ดีมีสุข

2. ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน เป็นองค์กรของประชาชนอย่างแท้จริง อันเกิดจากความต้องการของชุมชนเอง มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำ ตั้งแต่การเริ่มจัดตั้ง ตลอดจนการวางแผนการปฏิบัติ การวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มาจากรูปกรรมการบริหารเท่านั้น

นอกจากนี้ คณะกรรมการจะร่วมกับราษฎรในหมู่บ้าน ร่วมพิจารณาในการดำเนินกิจการใด ๆ ก็ตาม ซึ่งเป็นไปในแนวทางประชาธิปไตย เพราะประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจและสามารถเข้าร่วมดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านในทุกขั้นตอนได้ ดังนั้น ทั้งคณะกรรมการและราษฎรในหมู่บ้านจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านไปสู่ความก้าวหน้าและความสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้

จากรายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน ครั้งที่ 1/2541 วันที่ 24 พฤศจิกายน 2541 เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมชั้น 3 อาคารกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ให้ข้อสังเกต ดังนี้

1. ตามระเบียบฯ กำหนดหน้าที่ของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านไว้กว้างขวางมาก ครอบคลุมภารกิจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งการเริ่มต้นตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านนั้น ต้องการเป็นองค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้านที่ให้การช่วยเหลือ

ประชาชนด้วยกันในปัญหาความเดือดร้อนเบื้องต้น (Social First Aid) เท่าที่การดำเนินการในระดับสูงกว่านั้น จะขึ้นอยู่กับศักยภาพของประชาชน ซึ่งแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน

2. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมายหน้าที่ประการหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ การให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชน ดังนั้นในการบริหารงานต่อไป ควรให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน โดยผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลแทนที่จะใช้ระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมว่าด้วยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

3. การที่กระทรวงฯ จัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นสิ่งที่ดี แม้ว่าศักยภาพของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จะไม่เท่าเทียมกับการสร้างความรู้ความเข้าใจทั้งด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม จะเป็นประโยชน์ต่อการกระจายความเจริญและกระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาค เป็นการสร้างเครือข่ายการทำงาน (Net Work) ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เป็นการเสริมงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ทราบความต้องการในระดับหมู่บ้านและเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง โดยได้กำหนดองค์ประกอบไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

- เผยแพร่ความรู้และสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านให้รับรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

- คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง

- ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและรับรู้ในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำ

หมู่บ้าน

2. ด้านระบบข้อมูล

- ทะเบียนการสงเคราะห์ผู้ประสบความเดือดร้อน

- ทะเบียนคนหางาน/คนว่างงาน

- แบบสอบถามประวัติเบื้องต้นผู้ขอรับการช่วยเหลือ

3. ด้านระบบการเงิน

- สมุดบัญชีเงินฝากกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- บัญชีรับจ่ายเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- ควรมีการระดมการหาเงินเข้ากองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

4. ด้านการช่วยเหลือประชาชน

- ให้การช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน
- ประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความ

เดือดร้อน

- รายงานผลการดำเนินงานให้สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดทราบ

อย่างสม่ำเสมอ

5. ด้านอาคารสถานที่

- มีที่ทำการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- ป้ายศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- ป้ายรายชื่อคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- ป้ายชื่อข้อมูลคนหางาน/คนว่างงาน
- ป้ายข้อมูลผู้ด้อยโอกาส
- ป้ายแสดงผลงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- ป้ายรายชื่อผู้ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
- ป้ายรายชื่อผู้ได้รับเงินเบี้ยยังชีพคนพิการ
- สถานที่ประชุม
- สมุดบันทึกรายงานการประชุม

6. ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือและพัฒนาครอบครัวราษฎรที่ยากจนและพร้อมที่จะพัฒนาโดยให้การช่วยเหลือครอบครัวอย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 ครอบครัวต่อปี ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นตามควรแก่สภาพและพึ่งตนเองได้ในที่สุด โดยให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือตามระเบียบ

ของกรมประชาสงเคราะห์ และประสานหน่วยราชการในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในส่วนภูมิภาคให้การช่วยเหลือตามสภาพปัญหา

6. การประเมินเพื่อจัดระดับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ได้กำหนดให้มีแบบประเมินเพื่อจัดระดับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นระดับ 3 ระดับ คือ ระดับดี ปานกลาง และควรปรับปรุงตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านกำหนด เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนของแต่ละ

7. ศูนย์ในการดำเนินการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

8. การกำหนดให้มีหลักสูตรการอบรมทบทวนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ระดับดี ปานกลาง และควรปรับปรุง ให้สอดคล้องกับการจัดระดับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยอบรมตามปกติตามงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี

9. การส่งเสริมให้มีการจัดประกวดศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านดีเด่น

ไพฑูรย์ มีมงคล (2539 : 21) กล่าวว่า การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อให้มีองค์กรที่กำหนดที่เป็นแกนนำราษฎรในหมู่บ้าน ทั้งราษฎรผู้ด้อยโอกาสและราษฎรทั่วไป ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชน ในลักษณะชุมชนช่วยเหลือชุมชนและนำไปสู่การเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ในอนาคต โดยที่หมู่บ้านที่มีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ควรมีปัจจัย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของราษฎรในหมู่บ้าน นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ออกมาในรูปของการแก้ไข ป้องกัน ขจัดปัญหา พัฒนาตนเอง และชุมชนได้ดังนี้

ความร่วมมือ (Co-operation) คือ การที่ประชุมหรือราษฎรในหมู่บ้านหรือชุมชนให้การสนับสนุนกิจกรรม หรือโครงการที่รัฐกำหนดลงไปดำเนินการในหมู่บ้าน โดยมีแผนงาน และกิจกรรมที่ถูกกำหนดโดยรัฐ แล้วให้ราษฎรที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการไปตามนั้น โดยมีได้เกิดจากความต้องการของราษฎรในท้องถิ่นเอง

กรณีมีส่วนร่วม (Participation) กิจกรรมหรือโครงการที่จะดำเนินการเกิดจากความ ต้องการของราษฎรในหมู่บ้านเอง เพื่อสนองตอบความต้องการที่แก้ไขปัญหาของตนเองและ ชุมชน

ดังนั้น แผนงานโครงการจะถูกกำหนดขึ้นมา โดยคำนึงถึงความต้องการของราษฎร เป็นหลัก ทำให้การแก้ไขปัญหาตรงจุดและสนองความต้องการของราษฎรอย่างแท้จริงและ ถูกต้อง การมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาตนเองและชุมชนจะนำไปสู่จิตสำนึกของการ เป็นเจ้าของ (Sense of belonging) อันจะส่งผลให้โครงการต่าง ๆ ที่รัฐดำเนินการในหมู่บ้าน หรือชุมชน ได้รับการดูแล เอาใจใส่ บำรุงรักษาจากราษฎรในชุมชนนั้น หวังจากดำเนินการ เสร็จสิ้นลงแล้ว มิใช่จะรอให้หน่วยงานของรัฐจัดงบประมาณมาสนับสนุนช่วยเหลือในภายหลัง อีกครั้งหนึ่งแต่ฝ่ายเดียว

ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ จำเป็นที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของ ราษฎรในหมู่บ้านเป็นหลักสำคัญ มิฉะนั้น แผนงานโครงการที่ดำเนินการในหมู่บ้านจะไม่ ประสบผลสำเร็จ ไม่ได้สนองความต้องการ (Needs) ของราษฎรอย่างแท้จริง เป็นการแก้ ปัญหาไม่ตรงจุด เพียงแต่เป็นการบรรเทาความรุนแรงของสภาพปัญหาลงมาเท่านั้นเอง

1. กระบวนการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองในอนาคต การพัฒนาองค์กร ประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้ระหว่างนักพัฒนา (Organizer) กับประชาชนในชุมชน คือ

ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครอง มีโลกทัศน์แคบ ล้วนเป็นอุปสรรคในการพัฒนาชนบท

นักพัฒนา คือ ผู้ที่ได้รับโอกาสทั้งทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ดีกว่า ประชาชนในชนบท มีวิสัยทัศน์กว้างไกล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักพัฒนาต้องนำความรู้ความ สามารถและประสบการณ์ที่มีไปสู่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส ทั้งนี้ต้องเป็นไปในระบบสองทาง (Two-way Communication) อันเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาชาวบ้านกับระบบการ ศึกษาสมัยใหม่ ที่จะนำไปสู่ศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชนอันยิ่งใหญ่

จุดสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ในที่นี้ หมายถึง ศักยภาพของประชาชน ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับที่ชาวบ้านเรียกว่า คิดเป็น คือ สามารถพิจารณา แยกแยะ วิเคราะห์ ได้ว่าจะทำอะไร เช่นหวังทำอะไร ทำกับใคร ที่ไหน ศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชนมีอยู่แล้วในตัวประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่อีกอย่างหนึ่งของนักพัฒนาจะต้องทำให้ประชาชนแสดงศักยภาพตัวนี้ออกมา

2. กิจกรรมพัฒนาตนเองและชุมชน การที่จะให้ศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจประจำหมู่บ้าน ดำรงอยู่ได้ จะต้องมีกิจกรรมที่สนองความต้องการของราษฎรใน หมู่บ้าน ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากครอบครัวผู้ด้อยโอกาสและครอบครัวทั่วไป จะเกิดการพัฒนาแบบพึ่งพากันเองระหว่างคนในชุมชน และจะนำไปสู่การพัฒนาแบบชุมชนช่วยเหลือชุมชนต่อไป กิจกรรมของคุณฯ ควรส่งเสริมศักยภาพของชุมชนและเป็นกิจกรรมลักษณะพึ่งพาและเกื้อกูลกัน เพื่อ

3. จะสามารถพัฒนาไปจนถึงรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต ประเด็นสำคัญของกิจกรรม จะต้องเกิดจากความต้องการของราษฎรในหมู่บ้าน และให้ทุกครอบครัวในหมู่บ้านได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย และผลประโยชน์จากกิจกรรม ต้องกระจายให้ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน ซึ่งต้องไม่ทำลายสมดุลของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และจะต้องนำทรัพยากรในชุมชนที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ประโยชน์สูงสุด โดยต้องระดมทรัพยากรภายนอกชุมชนมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน ควบคู่ไปด้วย จึงมีความจำเป็นต้องประสานกับองค์กรภาคเอกชนเพื่อแสวงหาทรัพยากรที่ ชุมชนขาดแคลนมาจากองค์กรภาคเอกชนทั้งหลายมาเสริมจุดนี้

หน่วยราชการโดยเฉพาะสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นหน่วยงานหลักในระดับภูมิภาคที่จะมีส่วนทำให้ศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจประจำหมู่บ้านประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญของงาน/โครงการศูนย์ส่งเสริมเศรษฐกิจประจำหมู่บ้านไว้ลำดับแรก ๆ เพราะศูนย์ส่งเสริมฯ จะเป็นศูนย์อเนกประสงค์ด้านแรงงาน และสวัสดิการสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาองค์กรประชาชน จะต้องได้ปรับ

ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง จึงจะประสบผลสำเร็จ ซึ่งข้อมูลจากศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน นั้นเอง

ดังนั้น การที่ข้อมูลจากศูนย์ฯ จะถูกต้องและเป็นจริงได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ออกมาเป็นรูปธรรม และในขณะเดียวกันก็ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่กิจกรรมของศูนย์ฯ บางกิจกรรมมีส่วนข้องเกี่ยวกับด้วย

กรมประชาสงเคราะห์, กองบริการชุมชน (2539 - 27) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานขององค์กรประชาชนกับการพึ่งตนเองไว้ว่า

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงรุกถูกกำหนดขึ้นมาได้ กรอบแนวคิด หลักที่กำหนดให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้ผลแห่งการพัฒนาเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน การระดมการมีส่วนร่วมจากประชาชนและการกระจายอำนาจการตัดสินใจในบางระดับไปสู่ท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งได้รับการพิจารณาดำเนินการให้เกิดผลตามแนวทางดังกล่าว กรมประชาสงเคราะห์ได้ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรประชาชน เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนจัดสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ให้กับชุมชนของตนเอง

1.4 วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก ประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณโดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Document Studies) ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดด้านสวัสดิการสังคม สังคมสงเคราะห์ การพึ่งตนเองของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน เอกสารเกี่ยวกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) ใช้การศึกษาโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ดังนี้

2.1 ประชากรตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านทั้งหมด และประชาชนในหมู่บ้านบ่อทอง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 40 คน

2.2 ศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านบ่อทอง การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดขึ้น ประกอบกับการพูดคุยแบบเจาะลึก เพื่อต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม โดยใช้ทั้งคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด

2.3 การสังเกต (Observation) ใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตบทบาท พฤติกรรมและการปฏิบัติงาน เช่น การเข้าร่วมประชุมเป็นครั้งคราว การเข้าร่วมเป็นวิทยากรในการอบรมทบทวนคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านของจังหวัดปัตตานี ระหว่างวันที่ 16 - 20 มีนาคม 2542 ทั้ง 12 อำเภอ วิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต การพูดคุยแบบเจาะลึก และข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร มาวิเคราะห์เนื้อหาและจัดแยกแยะประเด็น แล้วสรุปข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิเคราะห์กรอบแนวคิดและนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3.2 นำข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการศึกษาสรุปถึงบทบาท ภารกิจ และการดำเนินงาน ความสำเร็จ ข้อบกพร่องในการดำเนินงาน โดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีและผลการศึกษา มานำเสนอเป็นข้อสรุปในการศึกษาตามกรอบในการศึกษา

1.5 ขอบเขตการศึกษา

- ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเอกสารของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
- ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการบริหารงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง
2. ทราบถึงการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง
3. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
3. หาข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

2.1 ความเป็นมาของหมู่บ้าน

ชื่อบ้านบ่อทอง เป็นหมู่บ้านที่ก่อตั้งขึ้นมาแล้ว ประมาณ 200 - 300 ปี หรือ 3 - 4ชั่วอายุคน และต่อมามีครอบครัวของตระกูล “ผ่องอำไพ” ได้ย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านท่าชะอำเภอกาตใหญ่ จังหวัดสงขลา เข้ามาอยู่ในบ้านบ่อทองเป็นครอบครัวแรก จนมีลูกหลานและได้แยกออกไปตั้งครอบครัวใหม่เพิ่มขึ้นมา

บ้านบ่อทอง มีแอ่งน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งในอดีตนั้นน้ำไม่เคยแห้งเลย เป็นที่ชุมนุมของฝูงสัตว์นานาชนิดที่มาดื่มน้ำในแอ่งน้ำนี้ และในแอ่งน้ำนี้ยังมีไทรบรรจุทองคำอยู่ 2 ใบ ซึ่งจะมองเห็นในวันขึ้น 8 ค่ำ และ 15 ค่ำ ในเวลา 10.00 - 11.00 น. เป็นประจำ แต่ไม่มีใครสามารถลงไปเอาขึ้นมาได้ ปัจจุบันแอ่งน้ำนี้ได้เหือดแห้งไปตามกาลเวลา ยังคงเหลือแต่บ่อน้ำเล็ก ๆ ต่อมาราษฎรในหมู่บ้านได้ช่วยกันปรับปรุงตกแต่ง โดยขุดเป็นบ่อน้ำตื้นและยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันคนแรกนั้น ไม่ได้มีการบันทึกเอาไว้เป็นที่แน่นอน เพียงเล่าอ้างกันว่ามีขึ้นเมื่อเริ่มใช้นามสกุล โดยมีอดีตผู้นำหมู่บ้านหรืออดีตผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ทราบ ดังนี้

1. หมื่นผ่องอำไพ (นายขวัญแก้ว ผ่องอำไพ)
2. นายริน ผ่องอำไพ
3. นายเพิ่ม จองเดิม
4. นายเฟื่อง เทียมแก้ว
5. นางทับทิม หนูปล้อง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

2.2 สภาพทางภูมิประเทศ เนื้อที่ และข้อมูลทั่วไป

บ้านบ่อทอง หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองจิก ประมาณ 8 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	จด	หมู่ที่ 8 บ้านโคกกอ ดอนยาง ตำบลบ่อทอง
ทิศใต้	จด	หมู่ที่ 4 บ้านควนดินตง ตำบลบ่อทอง
ทิศตะวันออก	จด	หมู่ที่ 6 บ้านตลาดบ่อทอง ตำบลบ่อทอง
ทิศตะวันตก	จด	หมู่ที่ 1 บ้านควนคูหา ตำบลบ่อทอง

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกและทำการเกษตร การทำนา ทำสวนหมุนเวียนตามฤดูกาล สวนยางพารา การเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร เป็ด ไก่

2.3 ข้อมูลทั่วไป (ณ วันที่ 20 ธันวาคม 2541)

จำนวนประชากรทั้งหมด 1,580 คน ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ

ชาย 850 คน

หญิง 730 คน

จำนวนครัวเรือน 150 ครัวเรือน

พื้นที่ทั้งหมด 2,749 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,052 ไร่

ครัวเรือนมีส้วม 150 ครัวเรือน (100%)

ครัวเรือนมีน้ำดื่ม 150 ครัวเรือน (100%)

ครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ 150 ครัวเรือน (100%)

โรงเรียนประถมศึกษา 1 โรงเรียน

ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

ห้องสมุดประชาชน 1 แห่ง

ศูนย์พัฒนาตำบล 1 แห่ง

ร้านค้าสหกรณ์ 1 แห่ง

กองทุนยาประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

ค่ายลูกเสือเดชาวิชิต 1 แห่ง

หอกระจายข่าว 1 แห่ง

2.4 อาชีพของราษฎรในหมู่บ้าน

อาชีพหลักของราษฎร คือ การทำนา และรับจ้าง (ช่างฝีมือก่อสร้าง)

อาชีพรองคือ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ทำสวน รับจ้างทั่วไป

2.5 ระดับการพัฒนาหมู่บ้าน

เป็นหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาชนบท อันดับที่ 3

2.6 การคมนาคม

มีเส้นทางคมนาคม 1 เส้นทาง เชื่อมต่อกับอำเภอและหมู่บ้านใกล้เคียง ถนนทุกสาย
สามารถใช้การได้ในทุกฤดูกาล จำนวนพาหนะในหมู่บ้านดังนี้

รถยนต์ 28 คัน

รถจักรยานยนต์ 132 คัน

จักรยาน 112 คัน

2.7 รายได้เฉลี่ยประชากร

รายได้ของราษฎรต่อครัวเรือน ประมาณ 25,000 บาท/ปี

2.8 สภาพทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม

ประชาชนโดยทั่วไปเข้าใจถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตย เห็นได้จากประชาชนจะ
ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ผู้ใหญ่บ้านได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้
เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้านตามแนวอุดมการณ์
แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง โดยการลดละเลิกอบายมุข โดยการเข้าวัดฟังธรรมทุกวันพระ
จัดให้มีกิจกรรมวันกตัญญู ทำบุญเลี้ยงพระ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุทุกปี

บทที่ 3

เนื้อหาและผลการศึกษา

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

3.1 ประวัติความเป็นมาของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ปัญหาการไม่สมดุลของการพัฒนาก่อให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้สูง คนในหมู่บ้านมีฐานะยากจน ล้มละลายทางเศรษฐกิจ มีปัญหาหนี้สิน สูญเสียที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงเกิดการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่มากขึ้น และมีการบุกรุกทำลายป่าเพื่อทำมาหากิน ปัญหาครอบครัวและชุมชนล่มสลาย ครอบครัวขาดความอบอุ่น พ่อ แม่ ลูก ต้องแยกกันอยู่ในชุมชนเหลือแต่เด็ก คนเจ็บป่วย คนชรา กำลังผลิตของชุมชนโดยเฉพาะในชนบทลดลง ขาดกำลังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น มีปัญหาการใช้แรงงานเด็กและสตรีมากขึ้น ปัญหาชุมชนแออัดในเมืองและสังคมอื่น ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม เด็กเร่ร่อน จรจัดเพิ่มขึ้น เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น โดยไม่พิจารณาความเหมาะสม ดูถูกวัฒนธรรมตัวเอง ขาดความผูกพันกับท้องถิ่นห่างเหินจากศาสนา ขาดคุณธรรม จริยธรรม มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ขาดความเอื้ออารีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมียาเสพติด โสเภณี และโรคเอดส์ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ส่วนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของหน่วยงานที่ทำให้ไม่สามารถกระจายบริการด้านสวัสดิการสังคมไปได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการลงลึกในระดับหมู่บ้าน มีดังนี้ ข้อจำกัดในด้านโครงสร้างและอัตรากำลัง โครงสร้างบริหารงานของกรมประชาสงเคราะห์ ในส่วนภูมิภาคมีเฉพาะระดับจังหวัด ไม่มีเจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอและตำบล อัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์ ในระดับจังหวัดมีน้อย ไม่เพียงพอจะรับผิดชอบดูแลประชาชนได้ทั่วถึง ข้อจำกัดด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณด้านสวัสดิการสังคมที่จะให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนยังไม่เพียงพอครอบคลุมและสอดคล้องกับปริมาณความต้องการของผู้ด้อยโอกาสในสังคมและผู้ยากไร้ ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้บริการช่วยเหลือแก่ประชาชนยังไม่เพียงพอกับความจำเป็นที่

ต้องใช้ ข้อจำกัดด้านวิธีปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานเชิงรุกในด้านพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาให้ครอบคลุมประชากร และพื้นที่เป้าหมายถูกจำกัดด้วยปัญหาโครงสร้างอัตรากำลังและงบประมาณ การปฏิบัติงานจึงอยู่ในลักษณะตั้งรับด้วยการสงเคราะห์และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จำเป็นต้องอาศัยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนในการปฏิบัติงานเชิงรุกเป็นแนวทางการดำเนินงานโดยยึดหลักการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยมุ่งส่งผลกระทบระยะยาว มีการระดมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิบัติงาน โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้จะดำเนินการโดยวิธีการสังคม

ต่อมากระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้กระจายภารกิจงานเพิ่มขึ้นประกอบด้วยภารกิจงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สำนักงานประกันสังคม กรมการจัดหางาน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และภารกิจงาน กรมประชาสงเคราะห์ไปยังศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นหลัก แล้วให้กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านด้วย เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติภารกิจของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมในอนาคต เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพมากขึ้น กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ก็จะถ่ายโอนงานให้ องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปเข้าระบบบริหารงานขององค์การจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมว่าด้วย ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พ.ศ. 2541 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2541

2. นโยบายการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

กรมประชาสงเคราะห์ เริ่มดำเนินการส่งเสริมจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมาตั้งแต่ปี 2527 ที่จังหวัดปราจีนบุรี ใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน” ต่อมาได้ขยายการส่งเสริมจัดตั้งออกไปทั่วประเทศ

ต่อมาคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2530 เห็นชอบให้กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการโครงการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2531 เป็นต้นมา โดยบรรจุโครงการไว้ในแผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2530 - 2534)

และแผนปฏิบัติการของกระทรวงมหาดไทยระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2531 - 2534) ภายใต้แผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม แผนงานสวัสดิการสังคม แผนงานย่อยการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้กำหนดแนวนโยบายการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้งานด้านสงเคราะห์ราษฎรที่เดือดร้อนได้ช่วยเหลือประชาชนในระดับหมู่บ้านอย่างแท้จริง
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลของผู้เดือดร้อนอย่างถูกต้อง เสนอต่อประชาสงเคราะห์อำเภอและประชาสงเคราะห์จังหวัด
3. เพื่อส่งเสริมให้เอกชนและองค์กรสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ ได้สนับสนุนและช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีปัญหา ต้องการความช่วยเหลือในหมู่บ้าน และเพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐ

3. ความหมายของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน (คสบ.)

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นองค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้าน จัดตั้งขึ้นในรูปของคณะกรรมการซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางดำเนินงานช่วยเหลือประชาชน ผู้ด้อยโอกาส และประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนในหมู่บ้านได้รับการดูแล ได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและทันต่อเหตุการณ์ บนพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้ดำเนินการในหมู่บ้าน ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ

4. วัตถุประสงค์

กรมประชาสงเคราะห์, กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน (2540 : 9) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ราษฎรเกิดความรู้และแนวคิดในการจัดตั้งองค์กรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยให้ราษฎรร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของตนในพื้นที่

อันเป็นหลักประกันที่ราษฎรจะได้รับการช่วยเหลือโดยรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์

2. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับหน่วยราชการ หรือองค์กรภาคเอกชนที่จะลงไปดำเนินกิจกรรมด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมและด้านอื่น ๆ ในหมู่บ้าน

3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษาแนะนำ แก้ไขปัญหาและการกระจายบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมไปสู่ราษฎรในหมู่บ้านอย่างทั่วถึง

4. เพื่อให้เป็นแหล่งสถิติข้อมูลพื้นฐานและข่าวสารด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมในหมู่บ้าน

5. หน้าที่ของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. สำรวจและจัดทำข้อมูล เพื่อให้เป็นแหล่งสถิติข้อมูลพื้นฐานด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

2. ประสานงานและร่วมดำเนินการกับหน่วยราชการ องค์กรภาคเอกชน ในการแก้ไขปัญหาและจัดบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

3. เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

4. ระดมความร่วมมือของประชาชน และผู้แทนประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

5. รายงานเหตุการณ์สาธารณภัย และปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในหมู่บ้าน

6. ดำเนินการด้านการสงเคราะห์และฟื้นฟู การพัฒนาคุ้มครองและป้องกันการยกระดับคุณภาพชีวิต และรวบรวมสถิติข้อมูลของราษฎรในหมู่บ้าน

7. จัดให้บริการอื่น ๆ ที่คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเห็นสมควรและเหมาะสม

6. แนวทางการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ดังนี้

กรมประชาสงเคราะห์, กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน (2540 : 10) ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ดังนี้

6.1 ด้านการสงเคราะห์และฟื้นฟู

6.1.1 ช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ผู้ประสบสาธารณภัย ผู้ประสบปัญหาด้านแรงงาน และผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนต่าง ๆ ด้านเครื่องอุปโภคบริโภค เงิน และให้คำปรึกษาแนะนำ หรือด้านอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

6.1.2 พิจารณาคัดเลือกผู้สูงอายุเพื่อรับเบี้ยยังชีพ

6.1.3 สนับสนุนให้มีศูนย์บริการดูแลเด็กผู้สูงอายุและศูนย์บริการอื่นทางด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

6.2 ด้านการพัฒนา ค้ำครอง และป้องกัน

6.2.1 สนับสนุนให้มีการตั้งแต่อาสาสมัครตามที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมจัดตั้งขึ้น

6.2.2 สอดส่องดูแล เฝ้าระวังปัญหาความประพฤติของเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน การเดินทางไปทำงานในต่างถิ่นของสตรีและเยาวชนสตรี รวมทั้งเคลื่อนย้ายแรงงานของประชาชนในหมู่บ้าน

6.2.3 เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจและแนวปฏิบัติด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

6.2.4 ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อป้องกันการหลอกลวงไปทำงานการ ล่อลวงหญิงและการใช้แรงงานหญิงและเด็ก

6.2.5 ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จัดอบรมอาสาสมัครตามที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยร่วมกับทางราชการ ช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาด้านแรงงาน และ สวัสดิการสังคม ตลอดจนอบรมสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เลขเรียกหนังสือ	12.05.6
เลขทะเบียน	๗๑๙
วันที่	๑๕ ส.ค. ๒๕๔๓

6.2.6 รับเรื่องราวร้องทุกข์เกี่ยวกับด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.3 ด้านการยกระดับคุณภาพ

ร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและองค์กรภาคเอกชน จัดฝึกอาชีพ จัดอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงาน และจัดหางานให้แก่ประชาชนวัยทำงานในหมู่บ้าน

6.3.1 พิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ยากไร้ในหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการคุณภาพชีวิตครอบครัวในชนบท

6.3.2 ร่วมกับหน่วยราชการ หรือองค์กรภาคเอกชน ฝึกอาชีพ จัดอบรมฝีมือแรงงานและจัดหางานแก่คนพิการ

6.4 ด้านสถิติข้อมูล

6.4.1 สํารวจข้อมูลและจัดทำทะเบียนผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน เช่น เด็กคนชรา คนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมอื่น ๆ

6.4.2 สํารวจข้อมูลสวัสดิการสังคมครัวเรือน เพื่อทราบปัญหาและวางแผนการดำเนินงาน แก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน

6.4.3 สํารวจข้อมูลด้านแรงงานเกี่ยวกับจำนวนสถานประกอบการ ประเภทกิจการ กำลังแรงงานและการเคลื่อนย้ายแรงงาน

7. ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดร่วมกับหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมทำการประชุมและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม และหลักการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านแก่ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านทุกฝ่าย เพื่อรับทราบนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ บทบาท และภารกิจของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
2. ประชุมชี้แจงราษฎรให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้ง
3. คัดเลือกสถานที่ทำการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
4. คัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการประกอบด้วย

- ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- รองประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- กรรมการ (ฝ่ายสวัสดิการเด็ก เยาวชน สตรี ครอบครัว)
- กรรมการ (ฝ่ายสวัสดิการคนพิการ ไร้ที่พึ่ง ผู้สูงอายุ)
- กรรมการ (ฝ่ายสวัสดิการผู้ประสพภัย)
- กรรมการ (ฝ่ายจัดหางานและฝึกอาชีพแรงงาน)
- เภรัญญิก
- เลขานุการ

จำนวนคณะกรรมการ จำนวน 5 - 15 คน และจัดตั้งคณะกรรมการรายอื่น ๆ

เพิ่มเติมอีกก็ได้ตามความเหมาะสม

5. เมื่อได้คัดเลือกสถานที่ทำการของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว ให้ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อออกประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และออกประกาศจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านไว้เป็นหลักฐาน และจัดทำป้ายชื่อศูนย์ตามตัวอย่าง (ในภาคผนวก)

6. คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ระดมความร่วมมือของประชาชนและผู้แทนราษฎรและผู้แทนประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อให้การช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในกรณีต่าง ๆ

7. ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จะเป็นผู้ออกประกาศจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเป็นผู้ออกประกาศจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในเขตจังหวัดนั้น ๆ

8. บทบาทหน้าที่กรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ที่ได้รับการประกาศจัดตั้งถูกต้องตามระเบียบของทางราชการและมีผลการดำเนินงานแล้ว จะได้รับการสนับสนุนเงินกองทุนจำนวน 12,500 บาท เพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนในหมู่บ้าน

8.1 ประธานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่

- ประชุมชาวบ้านชี้แจงให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- พิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยความเห็นชอบจากที่ประชุมชาวบ้าน
- เสนอรายชื่อคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อดำเนินการแต่งตั้งให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ
- ประชุมกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อร่างระเบียบขั้นตอนและขอบเขตการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- ประชุมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านทุกเดือน ๆ ละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย เพื่อกำหนดเป้าหมายแนวทางและกิจกรรมในระยะสั้นและระยะยาวที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจะดำเนินงาน
- มอบหมายภารกิจให้กรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านแต่ละคน ปฏิบัติรวมทั้งติดตามผลการปฏิบัติงานของกรรมการอย่างสม่ำเสมอ
- ประสานงานสำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์กรภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

- ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนในหมู่บ้าน โดยมิตีความเห็นชอบของคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

8.2 รองประธานกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ปฏิบัติงานแทนประธานกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน กรณีประธานกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไม่อยู่ หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

8.3 กรรมการต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่

- 1) กรรมการฝ่ายสวัสดิการเด็ก เยาวชน สตรี ครอบครัว
- 2) กรรมการฝ่ายสวัสดิการคนพิการ บุคคลไร้ที่พึ่ง ผู้สูงอายุ
- 3) กรรมการฝ่ายสวัสดิการสงเคราะห์ผู้ประสบสาธารณภัย
- 4) กรรมการฝ่ายจัดหางาน และอบรมอาชีพแรงงาน

หน้าที่ของกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มีดังนี้

1) จัดเก็บข้อมูลผู้มีปัญหาทางสังคมของหมู่บ้าน ตามแบบฟอร์มที่ทางราชการกำหนด (ศสพ. 1 และ ศสพ. 2) โดยแยกประเภทเป็นกลุ่มเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ คนยากไร้ ตลอดจนข้อมูลด้านแรงงาน

2) สำนวณกลุ่มผู้ประสบปัญหาทางสังคม ปัญหาแรงงานและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

3) จัดทำผังแสดงข้อมูลผู้มีปัญหาทางสังคม ข้อมูลด้านแรงงาน ตลอดจนสถิติ ข้อมูลอื่น ๆ ของหมู่บ้าน ติดตั้งไว้ที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

4) บันทึกผลการดำเนินงานให้การช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไว้อย่างสม่ำเสมอ

5) สรุปผลงานการช่วยเหลือผู้ขอรับการสงเคราะห์ของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านติดตั้งไว้ที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

- 6) รายงานข้อมูลตามแบบ ศสบ. 1 และ 2 ให้สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคม จังหวัดทราบ และทุกครั้งที่มีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน
- 7) จัดทำระเบียบขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยเห็นชอบของคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- 8) รับคำร้องทุกข์ของราษฎรผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน
- 9) ตรวจสอบรายละเอียดผู้ขอรับการสงเคราะห์ก่อนนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- 10) นำเรื่องผู้รับการสงเคราะห์และตัวผู้รับการสงเคราะห์ เข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- 11) ดำเนินการให้การช่วยเหลือผู้ขอรับการสงเคราะห์ตามมติคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- 12) ติดตามผลการให้การช่วยเหลือทุกเดือน และนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อพิจารณา
- 13) รายงานผลการช่วยเหลือผู้รับการสงเคราะห์ ให้สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคมจังหวัดทราบอย่างสม่ำเสมอ
- 14) ประสานงานหน่วยราชการในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ตลอดจนองค์กรภาคเอกชน และผู้มีจิตกุศล เพื่อให้การสงเคราะห์กลุ่มผู้ที่มีปัญหาทางสังคม อาทิ เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กยากจน สตรีหม้าย สตรีที่ประสบปัญหาความทุกข์ยาก ครอบครัวผู้ยากไร้ คนชราไร้ผู้อุปการะ คนพิการ ผู้ประสบสาธารณภัย ตลอดจนผู้ประสบปัญหาด้านแรงงาน ดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม/อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจาก สำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคม

4. เพรอญญิก มีหน้าที่ตั้งต่อไปนี้

- 4.1 จัดทำบัญชีรับ - จ่าย เงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้ถูกต้องชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

4.2 เปิดบัญชีเงินฝากกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไว้กับธนาคารโดยใช้ชื่อเจ้าของบัญชีไม่น้อยกว่า 3 คน โดยพิจารณาจากคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

4.3 ควบคุมการเบิกจ่ายเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการเห็นชอบโดยมติคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และมีลายมือชื่อเจ้าของบัญชีร่วมเซ็นไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 คน

4.4 เก็บรักษาเงินสำรองช่วยเหลือผู้ขอรับการสงเคราะห์ไว้ได้ไม่เกิน 3,000 บาท

4.5 การพิจารณาให้การช่วยเหลือผู้ขอรับการสงเคราะห์ โดยเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ต้องได้รับการเห็นชอบโดยมติกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

4.6 การสงเคราะห์โดยการกู้ยืมเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ไม่ควรคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์ผู้ยากไร้

4.7 แสวงหาทางระดมทรัพยากร เพื่อเพิ่มพูนกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยประสานองค์กรเอกชน ผู้จิตกุศล หรือชมรมอาสาสมัครต่าง ๆ

4.8 รายงานการใช้จ่ายเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ให้สำนักงานประชาสงเคราะห์ทราบทุกระยะ 3 เดือน เพื่อทราบเป็นการตรวจสอบ ยืนยันการใช้จ่ายเงินให้ถูกต้อง

4.9 จัดตั้งคณะกรรมการกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อระดมเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน

5. เลขานุการ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 ประสานงานในคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

5.2 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในหมู่บ้าน เกิดความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

5.3 จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแสวงหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งใน

ระยะสั้นและระยะยาว

5.4 จัดให้มีการประชุมชาวบ้านโดยสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และชาวบ้านเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

5.5 ประสานงานหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์การเอกชน ฯลฯ ตามที่ประธานกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มอบหมาย

5.6 จัดบันทึกการประชุมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

9. บทบาทของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในการสร้างความเข้มแข็งแก่หมู่บ้าน

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านได้ช่วยสร้างความเข้มแข็งแก่หมู่บ้านตามแนวทางของยุทธศาสตร์เชิงรุก ดังนี้

9.1. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านได้สร้างโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชนโดยการปฏิบัติจริงร่วมกับหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ และเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง มีใช้ถูกสั่งให้มีส่วนร่วมศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เกิดจากปัญหาความต้องการของชาวบ้าน มีใช้เกิดจากปัญหาความต้องการของรัฐ ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจและสามารถเข้าร่วมในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การก่อตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การคัดเลือกที่ทำการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแผนงาน การให้บริการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน การรณรงค์หาทุนเข้ากองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ฯลฯ คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และผู้นำหมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก และปัจจุบันผู้นำในหมู่บ้านมีทัศนคติในการยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

9.2 ความเป็นองค์กรประชาชน : ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นองค์กรของประชาชนอย่างแท้จริง แม้จะเกิดขึ้นด้วยการริเริ่มจากหน่วยงานของรัฐ เพราะอำนาจการตัดสินใจ

9.3 ในการก่อตั้งที่ประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนมีความต้องการและตัดสินใจจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพราะสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน ที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านชัดเจน และตรงกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะการเป็นศูนย์กลางดำเนินการช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสและประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนและการกระจายบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคมของรัฐให้เป็นไปอย่างรวดเร็วทั่วถึงและเป็นธรรม เจ้าหน้าที่และประชาชนได้พยายามปรับบทบาทให้เหมาะสม โดยอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันและสามารถทำได้โดยอาศัยการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งได้พบความสำเร็จเป็นอย่างดีในศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่มีความตั้งใจจริง อนึ่ง การเกื้อหนุนของหน่วยงานของรัฐอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในด้านการบริการวิชาการ การประสานงาน การสนับสนุนงบประมาณในส่วนที่รัฐต้องรับผิดชอบการปรับรูปแบบการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น และรู้จักการแสวงหาทรัพยากรจากองค์กรเอกชนเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน

9.4 การสร้างการพึ่งตนเองของชุมชน : ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ก่อให้เกิดในการพึ่งพาตนเองของชุมชนโดยทำให้ประชาชนและชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของตนเอง จนกลไกการพัฒนาได้เคลื่อนย้ายจากรัฐสู่ประชาชน ประชาชนและชุมชนมีองค์กรประชาชนที่เป็นศูนย์กลางบริการด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ที่ทำหน้าที่แทนหน่วยงานของรัฐ และชุมชนเริ่มมีการริเริ่มพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีและศีลธรรมอันดีงามขึ้นมาใหม่ในลักษณะที่ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนพึ่งพาตนเองได้

การพึ่งตนเองของชุมชนที่เกิดจากการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน คือ ด้านระบบการผลิต ช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในหมู่บ้านของตนเอง มีการ

พัฒนาอาชีพ มีการพัฒนาฝีมือแรงงาน มีรายได้พอมีพอกิน ด้านระบบการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน
 ในชุมชน ช่วยให้ชุมชนมีสถาบันครอบครัวที่อบอุ่น ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการเอื้อเพื่อ
 เผื่อแผ่และช่วยเหลือแบ่งปันให้แก่ผู้ด้อยโอกาสและทุกข์ยากเดือดร้อนในหมู่บ้านด้านระบบ
 คุณค่า ศาสนา และความเชื่อ สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาจิตใจที่ดีขึ้น มีความสามัคคีและ
 เห็นคุณค่าของสถาบันหลักต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ผู้อาวุโส สถาบันทางศาสนา ฯลฯ

10. แนวทางการใช้จ่ายเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

10.1 เงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ได้แก่

10.1.1 เงินที่ชาวบ้านหรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ บริจาคเข้ากองทุนศูนย์สงเคราะห์
 ราษฎรประจำหมู่บ้าน

10.1.2 เงินที่ทางราชการให้การสนับสนุนกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำ
 หมู่บ้าน 12,500 บาท

10.1.3 เงินที่คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และชาวบ้าน
 ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อหาเงินเข้ากองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

10.1.4 ดอกเบี้ยเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ที่เปิดบัญชีเงิน
 ฝากธนาคาร หรือดอกเบี้ยอันเกิดจากรัฐกู้ยืมเงินจากกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำ
 หมู่บ้าน

10.2 การเก็บรักษาเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

10.2.1 ให้คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เปิดบัญชีเงินฝาก
 กองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไว้กับธนาคาร โดยมีผู้มีอำนาจไม่น้อยกว่า 3 คน
 ได้แก่ ประธาน 1 คน เภรัณูฎิก 1 คน และกรรมการที่พิจารณาเห็นสมควรอีก 1 คน

10.2.2 ให้เษรัณูฎิกของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เก็บรักษาเงินสดไว้
 เพื่อช่วยเหลือราษฎรกรณีฉุกเฉินได้ไม่เกิน 3,000 บาท

10.2.3 ให้เษรัณูฎิกจัดทำบัญชีเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
 เพื่อแสดงรายละเอียดการรับ - จ่าย เงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ที่เป็น

ปัจจุบันและสามารถตรวจสอบได้

10.3. การใช้เงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

10.3.1 การช่วยเหลือโดยให้เปล่า เมื่อคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พิจารณาเห็นว่า ราษฎรรายใดประสบปัญหาเดือดร้อนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น เด็ก สตรี คนชรา คนพิการผู้ประสบสาธารณภัย หรือคนที่มีปัญหาด้านแรงงาน คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านสามารถพิจารณาให้ช่วยเหลือแบบให้เปล่าได้ โดยจ่ายจากเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

10.3.2 การให้กู้ยืมเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ ราษฎรที่ยากจนสามารถขอกู้เงินจากกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพได้กำหนดระยะส่งใช้คืนให้แน่นอน โดยไม่คิดดอกเบี้ยหรือคิดดอกเบี้ยตามแต่คณะกรรมการ-ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจะพิจารณาเห็นสมควร

10.3.3 การสำรองจ่าย จ่ายในกรณีที่ส่งเรื่องขอรับการสงเคราะห์ตามแบบสอบถามเบื้องต้นผู้ขอรับการช่วยเหลือไปให้จังหวัดพิจารณา เมื่อได้รับการพิจารณาอนุมัติจากจังหวัดแล้วทตรงจ่ายได้ มิฉะนั้นอาจไม่ได้เงินสดใช้คืนกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

10.3.4 การพิจารณาจ่ายเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านทุกครั้ง ให้นำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และถือมติเสียงข้างมากของที่ประชุม

10.3.5 การเบิกจ่ายเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจากธนาคาร ต้องให้ผู้มีอำนาจเบิกเงินลงลายมือชื่อในใบเบิกเงินไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 คน และเมื่อได้นำเงินมอบให้ผู้ขอรับการสงเคราะห์แล้ว ให้ผู้รับเงินสงเคราะห์ลงลายมือในแบบฟอร์มรับเงินประเภทนั้น ๆ แล้วให้รับนำหลักฐานการจ่ายเงิน (ใบสำคัญรับเงิน) ส่งสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด ภายใน 7 วัน

10.3.6 แนวทางการระดมกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เนื่องจากเงินกองทุนสำหรับผู้ด้อยโอกาสมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองในหมู่บ้าน ดังนั้นเพื่อให้เงินกองทุนยังมีอยู่และพอเพียงจึงกำหนดแนวทางไว้ดังนี้

- 1) ขอรับบริจาคจากชาวบ้าน ผู้มีจิตกุศล ด้วยความสมัครใจ
- 2) จัดเลี้ยงอาหาร เลี้ยงน้ำชา ในหมู่บ้าน (เก็บเงิน)
- 3) จัดงานสังสรรค์ในหมู่บ้าน (จ้าง ขายพวงมาลัย อาจเชิญข้าราชการในท้องถิ่น ส.ส. ส.จ. ร่วมเป็นเกียรติในงาน ซึ่งอาจได้รับเงินบริจาคสมทบ)
- 4) ฉายหนัง ขายขนม อาหารในงาน รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายส่งเข้ากองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- 5) ให้ชาวบ้านถือหุ้น หากทุนจัดตั้งร้านค้าสวัสดิการจำหน่ายสินค้าราคาถูกดำเนินการโดยศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีปันผลสิ้นปี รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งหักเข้ากองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

11. การดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านที่ผ่านมา

จังหวัดต่าง ๆ ได้ส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไปแล้วจำนวน 68,801 ศูนย์ และทางราชการให้สนับสนุนเงินอุดหนุนกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านไปแล้ว จำนวน 67,060 ศูนย์ ๆ ละ 12,500 บาท รวมเป็นเงิน 838,250,000 บาท และในปี 2542 ได้ให้การสนับสนุนเงินอุดหนุนกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเพิ่มอีกจำนวน 738 ศูนย์ เป็นเงิน 9,787,500 บาท

สำหรับจังหวัดปัตตานีจนถึงปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2542) มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านครบตามจำนวนทุกหมู่บ้าน จำนวน 616 หมู่บ้าน นอกจากนั้นยังได้มีการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำชุมชนซึ่งเป็นชุมชนในเขตเทศบาลอีก 23 ชุมชน รวมทั้งจังหวัดมีศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 639 ศูนย์

การช่วยเหลือผู้ขอรับบริการจากภาครัฐของสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดโดยผ่าน
ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ในรอบปี 2541 ดังนี้

กิจกรรม	ราย	บาท
- การสงเคราะห์เด็กในครอบครัวยากจน	73,244	7,838,553
- การสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย	43,380	11,302,702
- การช่วยเหลือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	494,225	99,227,904
- การสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพ	73,090	12,925,881
- การสงเคราะห์สตรีที่มีปัญหาทางสังคม	20,437	7,826,800
- การสงเคราะห์ผู้ประสบสาธารณภัย	1,710,437	154,272,812
รวม	2,414,813	293,394,652

ที่มา : กรมประชาสงเคราะห์, กองการสังคมสงเคราะห์ภาคเอกชน

จากการติดตามการดำเนินการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในจังหวัดต่าง ๆ
ที่ผ่านมา ปรากฏว่า กรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจ
เกี่ยวกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างเพียงพอ กรม
ประชาสงเคราะห์จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้เป็น
ไปอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมได้กำหนดมาตรฐานการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำ
หมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง

**กรณีศึกษา : ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี**

1. ประวัติการจัดตั้ง

บ้านบ่อทอง ตั้งอยู่ในท้องที่หมู่ที่ 7 ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ประมาณ 38% ที่สามารถทำการเกษตรได้ นอกจากนั้นพื้นที่บางส่วนประสบปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว ทำให้สภาพพื้นที่ไม่อำนวยในการประกอบอาชีพการเกษตร ราษฎรส่วนใหญ่จึงไม่สามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรในหมู่บ้านได้ จึงมีความจำเป็นต้องอพยพแรงงานไปทำงานทำในต่างถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น งานรับจ้าง หรืองานบริการอื่น ๆ ราษฎรยังประสบปัญหายากจนในบางครอบครัว จากแนวคิดของการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นองค์กรของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งผลให้ชุมชนหรือหมู่บ้านสามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้หมู่บ้านเข้มแข็งมั่นคง และจะนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศในที่สุด ราษฎรบ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี จึงได้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านขึ้น โดยได้รับความรู้และสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัดโดยเริ่มจากวันที่ 23 กรกฎาคม 2533 กรรมการหมู่บ้านได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับราษฎรในหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัด ต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้านได้นำข้อมูลไปประชุมชี้แจงให้ราษฎรทราบถึงความสำคัญและความจำเป็นของการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านว่า จะเป็นองค์กรที่สำคัญของหมู่บ้าน ดังคำกล่าวที่ว่า “เป็นที่พึ่งของราษฎร เป็นองค์กรของประชาชน” เมื่อทุกคนได้ทราบถึงประโยชน์ของการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ให้จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน และเข้าร่วมบริจาคทรัพย์ และกำลังแรงงานสร้างศาลาทำการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน 1 หลัง รวมเป็นเงินทั้งสิ้นประมาณ 7,409 บาท และดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ

และได้ดำเนินการตามขั้นตอนจนได้รับการประกาศจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
ขึ้นในวันที่ 23 มกราคม 2534

2. โครงสร้างคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

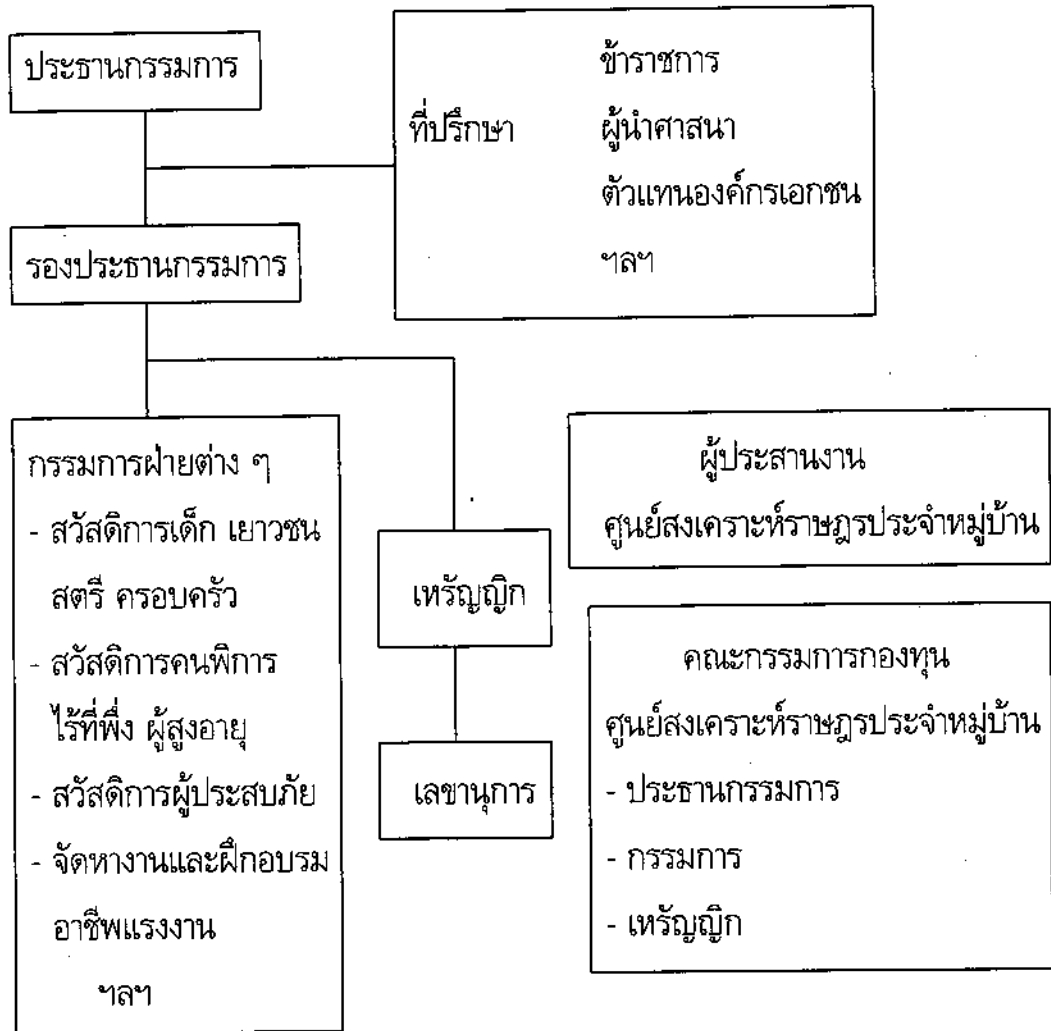
คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง

1. นางทับทิม หนูปล้อง	ประธานกรรมการ
2. นายฉลอง หนูปล้อง	รองประธาน
3. นายสุเมธ เพชรสุวรรณ	กรรมการ (ฝ่ายสวัสดิการเด็กเยาวชน สตรี ครอบครัว)
4. นายคำนึ่ง วรรณบุรี	กรรมการ (ฝ่ายสวัสดิการคนพิการ ไร้ที่พึ่ง ผู้สูงอายุ)
5. นางนิรมล สุวรรณโท	กรรมการ (ฝ่ายสวัสดิการผู้ประสบภัย)
6. นายพิน เรืองรุ่งโรจน์	กรรมการ (ฝ่ายจัดหาและฝึกอาชีพแรงงาน)
7. นางภาณุ ชะโนวรรณ	เหรัญญิก
8. นายแสง พุทธทอง	เลขานุการ

ที่ปรึกษาและผู้ประสานงาน

1. นางดวงตา สายพื่อ	ที่ปรึกษา
2. นางลมุล คงช่วย	ที่ปรึกษา
3. นางนิรมล สุวรรณโท	ผู้ประสานงาน

โครงการสร้างคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ประกาศจังหวัดเชียงใหม่

เรื่อง การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ตามที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการจัดอบรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการฝ่ายสวัสดิการสังคม เพื่อให้ทราบและเข้าใจงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของที่ทำการประชาสงเคราะห์จังหวัดและกรมประชาสงเคราะห์ ตลอดจนหลักการและวิธีการดำเนินงานจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะทำหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์ราษฎรที่ประสบปัญหาต่างๆ ในด้านต่อเหตุการณ์ และสภาพปัญหาพร้อมทั้งรายงานสภาพปัญหาในชั้นทางราชการ เพื่อหาทางช่วยเหลืออย่างรีบด่วน นั้น

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความถูกต้องและ เป้าหมายที่กำหนด จังหวัดเชียงใหม่ จึงขอประกาศจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มอหลวง หมู่ที่ 7 ตำบล มอหลวง อำเภอ หองจิก จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีสถานที่ตั้ง ณ ศาลาอเนกประสงค์

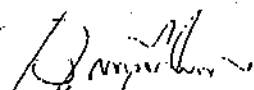
คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย

1.	นางทับทิม	หมแปลง	ประธานกรรมการ
2.	นายถอย	บุญปลั่ง	รองประธานกรรมการ
3.	นายแสง	พุทธทอง	กรรมการและเลขานุการ
4.	นายจวน	ปีแก้ว	กรรมการ
5.	นายทอง	เสียมแก้ว	กรรมการ
6.	นายหงส์	จูนทอง	กรรมการ
7.	นายพิน	เรืองรุ่งโรจน์	กรรมการ

ขอให้คณะกรรมการดังกล่าวข้างต้นปฏิบัติหน้าที่ในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หัวถึง รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และรายงานให้ทางราชการทราบ

พียงนี้ หวังแก่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2534

พันตรี
(เจริญ แก้วนิคย์)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด เชียงราย
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านป่อทอง

1. งานด้านการบริหารศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านจะมีการแบ่งงานหรือหน้าที่รับผิดชอบตามตำแหน่ง เช่น ประธาน รองประธาน เภรัญญิก หรือกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

- การประชุม

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จะมีการประชุมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน โดยจะมีการกำหนดแผนการประชุมประจำปีไว้แน่นอน นอกจากนั้น หากมีความจำเป็นจะมีการประชุมวาระพิเศษเป็นครั้งคราว โดยประธานคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จะเป็นผู้เชิญประชุม โดยใช้การบอกกล่าวกันเป็นรายคน จากการสอบถาม นางทับทิม หนูปล้อง ถึงสาเหตุการไม่ใช้หนังสือเชิญ ทราบว่าหมู่บ้านไม่กว้างนัก ตนเพียงให้ลูก ๆ หรือ หลาน ๆ ขับรถจักรยานยนต์ไปบอกก็เพียงพอ

- ด้านอาคารสถานที่

โดยมีที่ทำการของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านภายในหมู่บ้าน เป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ

2. การบริหารเงินทุน

ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านป่อทอง ได้มีรูปแบบและวิธีการการบริหารเงินทุน ดังนี้

2.1 แหล่งที่มาของเงินทุน

- งบประมาณที่ทางราชการโดยกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานเกี่ยวกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จัดสรรเป็นกองทุนจำนวน 12,500 บาท

- การบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน
- การจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

- เงินดอกผลจากกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
- การจัดกิจกรรมของบุคคลภายนอกที่มาดำเนินงานในหมู่บ้าน เช่น การจัด

ฉายภาพยนตร์

- การรณรงค์หาทุนด้วยวิธีการต่าง ๆ ปีละ 1 ครั้ง
- การจัดหารายได้จากกิจกรรมอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ
- เงินอุดหนุนจากทางราชการ

2.2 การใช้จ่ายเงินกองทุนและการให้การสงเคราะห์ราษฎร

- ในกรณีที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีเงินทุนให้นำเงินกองทุนฝากธนาคารในท้องถิ่น โดยมีกรรมการรักษาเงินอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้ดูแลเบิกจ่าย

- การใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อช่วยเหลือราษฎรให้คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาอนุมัติเบิกจ่ายเงินช่วยเหลือครั้งละไม่เกิน 80 บาท (เปลี่ยนแปลงวงเงินได้ตามสภาพเศรษฐกิจตามความเหมาะสมซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการ) สำหรับเครื่องอุปโภคบริโภค (ถ้ามี) ให้จ่ายได้ตามความจำเป็น

- ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเก็บเงินสดได้ไว้ไม่เกิน 300 บาท โดยให้อยู่ในความดูแลของคณะกรรมการเบิกจ่าย (จำนวนเงินสดเปลี่ยนแปลงได้ตามดุลยพินิจของคณะกรรมการ)

3. ผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

3.1 การให้การช่วยเหลือราษฎรยากจนและผู้เดือดร้อน

ปี 2539

- ช่วยเหลือเด็กยากจน จำนวน 7 คน เป็นเงิน 3,500 บาท และสิ่งของเครื่องใช้มูลค่า 750 บาท

- ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย จำนวน 3 คน เป็นเงิน 1,600 บาท เครื่องใช้มูลค่า 850 บาท

- คนชรา จำนวน 16 คน เป็นเงิน 2,400 บาท เครื่องใช้มูลค่า 2,400 บาท

- คนพิการ จำนวน 1 คน ช่วยเหลือเป็นเงิน 500 บาท และรถเข็นจากสำนักงาน
ประชาสงเคราะห์จังหวัด จำนวน 1 คัน มูลค่า 3,500 บาท

ปี 2540

- เด็กครอบครัวยากจน จำนวน 3 คน เป็นเงิน 1,500 บาท เครื่องใช้ 3 ชิ้น มูลค่า
450 บาท

- ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย จำนวน 31 คน เป็นเงิน 10,500 บาท กระเบื้องมุง
หลังคา จำนวน 1 ราย เป็นสิ่งของมูลค่า 1,650 บาท

- คนชรา จำนวน 34 คน ช่วยเหลือเครื่องนุ่งห่ม มูลค่า 2,800 บาท

- คนพิการ จำนวน 3 คน ช่วยเหลือเป็นเงิน 600 บาท เป็นเครื่องใช้มูลค่า

ประมาณ 400 บาท

ปี 2541

- เด็กครอบครัวยากจน จำนวน 250 คน ช่วยเหลือเป็นสิ่งของเครื่องใช้ มูลค่า
1,250 บาท

- ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย จำนวน 2 ครอบครัว ช่วยเหลือเป็นเครื่องใช้ 30 ชิ้น
มูลค่า 1,900 บาท

3.2 การบริการด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน

ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้าน โดยจัดตั้งกอง
ทุนยาภายในศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน กองทุนยาโดยราษฎรถือหุ้น ๆ ละ 10 บาท
จำนวน 100 บ้าน เป็นเงิน 1,000 บาท (หนึ่งพันบาทถ้วน) และยังได้รับยาสนับสนุนจากส่วน
ราชการ เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนโดยมอบหมายให้อาสาสมัครเป็นผู้ดำเนินการ การประสานกับ
ส่วนราชการ เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อให้บริการตรวจสุขภาพ รักษาพยาบาล
เบื้องต้นแก่ราษฎรเป็นครั้งคราว ตลอดจนส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันโรคร่วมกับส่วนราชการ
โดยการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ประชาชนมารับบริการจากรัฐโดยสม่ำเสมอ ให้การ
บริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อยเป็นกรณีพิเศษ ทั้งสิ่งของอุปโภคบริโภคและ
เป็นเงินสดตามความจำเป็น

3.3 บริการด้านการศึกษิตตามความจำเป็น

ให้ความสำคัญแก่เด็กและเยาวชนในด้านการศึกษา ตลอดจนให้บริการข่าวสาร เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชน ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของ โรงเรียนทุกกิจกรรม ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ 100% ไม่มีการมั่วเมาในอบายมุขหรือ ยาเสพติด มีการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตทุกวันพระ การศึกษาในระดับพื้นฐาน ประชาชนอายุ 14 - 50 ปี อ่านออกเขียนได้ทุกคน

3.3 การส่งเสริมการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ

โดยการจัดหาเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริม การจัดกลุ่มประกอบอาชีพตามความสนใจ โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัด ดังนี้

- กลุ่มสตรีทำขนม จำนวน 1 กลุ่ม 18 คน
- กลุ่มปลูกผักสวนครัว จำนวน 3 กลุ่ม 24 คน
- กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวน 1 กลุ่ม 13 คน
- กลุ่มเลี้ยงสุกร จำนวน 1 กลุ่ม 15 คน
- กลุ่มเลี้ยงนกกระทา จำนวน 1 กลุ่ม 15 คน

3.5 กิจกรรมอื่น ๆ

- การปรับปรุงสิ่งสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน เช่น ถนน ป่อน้ำ ท่อกระจายน้ำ
- การจัดกิจกรรมวันกตัญญู การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี

3.6 โครงการ/กิจกรรม เพื่อหาทุนไว้ประจำศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำ

หมู่บ้านในอนาคต

1. จัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ โดยขอบริจาคในรูปสิ่งของและเงิน เพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้
2. ส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้มีรายได้น้อยรายอื่นที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือในรูปกลุ่มอาชีพ

3. ขยายผลิตผลของกลุ่มที่จัดทำไว้แล้วให้เพิ่มมากขึ้น
4. คณะกรรมการร่วมกับชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้านในด้านรักษาความสะอาดและรณรงค์การปลูกต้นไม้
5. ขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี ในรูปแบบเงินสงเคราะห์เพื่อประกอบอาชีพ
6. การจัดกิจกรรมกุศล จัดงานวันปีใหม่ จัดงานวันเด็ก จัดงานวันผู้สูงอายุ
7. การเชิญชวนผู้มีฐานะดีร่วมบริจาคเป็นกองทุนหมู่บ้าน
8. หักจากผลกำไรที่สามารถดำเนินการได้จากโครงการส่งเสริมอาชีพและอื่น ๆ (20% เข้ากองทุน)

3.7 ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

การดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านบ่อทอง โดยที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นองค์กรประชาชนที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสและทุกข์ยากเดือดร้อนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ซึ่งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านบ้านบ่อทองได้ดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จ พิจารณาได้จากความพร้อมในการดำเนินงานดังนี้

1. มีความสามารถในการบริหารงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน โดยกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน จำนวน 8 คน มี ประธานศูนย์ฯ รองประธาน กรรมการฝ่ายต่าง ๆ เภรณญิก และเลขานุการ ตลอดจนได้แต่งตั้งที่ปรึกษา 2 คน และผู้ประสานงาน 1 คน ในการให้คำแนะนำแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในการช่วยเหลือผู้เดือดร้อนและผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน
2. มีความเสียสละ มีความตั้งใจ และสามารถชักชวนผู้อื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ เช่น ในการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านได้ร่วมกันบริจาคกำลังทรัพย์และกำลังแรงงานภายในหมู่บ้านจัดสร้างศาลา “รัฐ - ราษฎรพัฒนา” เป็นที่ทำการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น การจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อสมทบกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน เช่น การจัดฉายภาพยนตร์ การจัดทอดผ้าป่าหนังสือ การออกร้านเพื่อขายอาหารหรือผลิตภัณฑ์ที่จัดทำโดยกลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ

4. มีความขยันรับผิดชอบและเสียสละในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เอาใจใส่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีความเข้าใจในปัญหาของท้องถิ่น

เนื่องจากเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือจากประชาชนทุกคน ซึ่งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นรู้ถึงปัญหาความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบปัญหาทุกข์ยากหรือเดือดร้อน เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของประชาชนในบ้านบ่อทองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำนาทำสวน ในบางฤดูกาลต้องอพยพแรงงานไปต่างถิ่น เนื่องจากประสบปัญหา มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ทางศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการในหมู่บ้านได้ประสานกับทางราชการจัดอบรมกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสนใจ และฝึกอาชีพระยะสั้น เช่น หลักสูตรการทำขนม ช่างเครื่องยนต์เล็ก ตัดเย็บเสื้อผ้า จากกิจกรรมที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา สามารถลดจำนวนประชากรอพยพแรงงานไปต่างถิ่นได้เป็นอย่างดี

3.8 ความร่วมมือและให้ความสำคัญต่อศูนย์ของประชาชน

ราษฎรทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านและร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ในภาครัฐหรือต่าง องค์กรเป็นผู้ให้การสนับสนุน หรือให้คำปรึกษาแนะนำอันแสดงถึงความร่วมมือตลอดจน ทุกคนมองเห็นถึงความสำคัญของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

การรณรงค์หาเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบภัยเดือดร้อน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนการร่วมวางแผนงานโครงการ

ความจริงใจในการทำงานของกรรมการบริหารศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ประธานและคณะกรรมการบริหารศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีความตั้งใจในการทำงานทุ่มเท เสียสละ กำลังกาย กำลังทรัพย์และเวลา ร่วมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในทุกรูปแบบ เพื่อประโยชน์สุขของชุมชนอย่างแท้จริงโดยมิได้หวังผลตอบแทน

3.9 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านของจังหวัดปัตตานี

ถึงแม้ที่ผ่านมา ประชาชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านและประโยชน์ที่ทุกคนจะได้รับ โดยพยายามที่จะส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในทุกรูปแบบก็ตาม แต่การดำเนินงานยังประสบปัญหาอุปสรรคในการบริหารและการพัฒนาของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ดังนี้

3.9.1 ปัญหาทางการบริหาร

ก. การคัดเลือกหรือแต่งตั้งคณะกรรมการมาจากความเกรงใจมากกว่าสมัครใจ หรือใช้ระบบพวกพ้อง หรือเครือญาติ ทำให้การบริหารหรือการปฏิบัติงานไม่มีเอกภาพ ไร้การติดตามและตรวจสอบ

ข. ระบบข้อมูลไม่ชัดเจน ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนหรือบริหารองค์กร ขาดการจัดการที่ดี การดำเนินงานไร้ทิศทางยากแก่การตรวจสอบและประเมินผล

ค. ขาดการวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการพัฒนา ราษฎรจะถูกอ้างความต้องการ ในบางครั้งทางราชการไม่เคยประชุมชี้แจงให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

ง. การบริหารศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นการบริหารงานเชิงรับ คือเมื่อเกิดปัญหาแล้วแก้ไข แทนที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา

จ. ขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เห็นรูปธรรม

3.9.2 ปัญหาด้านบุคลากร

ก. บุคลากรที่จะคอยติดตามผล หรือให้คำแนะนำ มีไม่เพียงพอ หรือมีแต่ไม่เอาใจใส่ในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ข. ความพร้อมของราษฎรในหมู่บ้านและคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เนื่องจากบางครั้งก็ต้องทำมาหาเลี้ยงชีพเพราะประสบปัญหาความยากจน จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านได้อย่างเต็มตัว หรือไม่มีกำลังใจที่จะต่อสู้และทำงานเพื่อสังคม

ค. ขาดผู้นำหรือคณะกรรมการที่มีจิตใจรักงานสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้ต้องเป็นผู้มีน้ำใจ รักเสียสละ ปฏิบัติงานเพื่อสังคมโดยมีหวังผลตอบแทน

ง. การพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ไม่สามารถทำได้ต่อเนื่องในอนาคต เพราะต้องมีการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านทุก 4 ปี

จ. หน่วยงานที่ให้บริการซ้ำซ้อน เสียเวลา และไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน เช่น ฝึกออาชีพ การพัฒนาอาชีพเกิดจากความต้องการของหน่วยงานของรัฐ

กิจกรรมผลงานที่ประสบความสำเร็จ ในศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านบ้านบ่อทอง

1. โล่เกียรติคุณรางวัลที่ 3 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านดีเด่น ระดับประเทศ ประจำปี 2536 โดย นายทวีป ทวีพาณิชย์ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์
2. นางทับทิม หนูปล้อง ประธานศูนย์ฯ ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่นตามโครงการคัดเลือกกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีผลงานดีเด่น ประจำปี 2534 ได้รับโล่ประกาศสดุดีจาก นายวิโรจน์ ราชรักษ์ ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
 - โล่พระราชทานผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น สาขาพัฒนาท้องถิ่นของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. นางทับทิม หนูปล้อง ได้รับการคัดเลือกให้เป็นบุคคลดีเด่นประจำปี 2536 - 2537 ได้รับโล่โดยรับมอบจาก นายสมบูรณ์ บุญมหานาค ประธานสภาผู้ว่าการไลออนส์สากล ภาครวม 310 (ประเทศไทย)
4. นางทับทิม หนูปล้อง ประธานศูนย์ฯ ได้รับเกียรติบัตรผู้ใหญ่วัยบ้านสตรีดีเด่น ประจำปี 2541 ให้ไว้ ณ วันที่ 8 มีนาคม 2541 โดย นายเฉลียว กาฬสุวรรณ นายอำเภอหนองจิก
5. ได้รับโล่เกียรติคุณรองชนะเลิศ อันดับ 1 จากศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 9 การประกวดองค์กรสตรีดีเด่น (กพสม) ระดับเขต ประจำปี 2535 โดย นายสุรเทพ บัวจันทร์ ผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 9

ราษฎรต้องออกทำงานนอกพื้นที่ หาเช้ากินค่ำ จึงทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้ พบได้ว่าศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ได้มีการพัฒนาไปแล้วระดับหนึ่ง ดังนั้น จะต้องดำเนินการบริหารจัดการประชาชนในหมู่บ้าน จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะอย่างสม่ำเสมอ

จากผลการศึกษาทางด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาในบทก่อน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์สงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน (โดยเฉพาะหมู่บ้าน บ้านป่อทอง ตำบลป่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี) ดังต่อไปนี้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจให้คณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างเต็มที่ เพียงพอและต่อเนื่อง
2. ปลุกฝังคุณธรรม มโนธรรม ความเสียสละให้มีขึ้นในใจของคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านให้ได้
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. สร้างกิจกรรมให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านทำอย่างต่อเนื่อง โดยองค์กรของรัฐเข้าไปช่วยชี้แนะให้ในระยะแรก
5. การให้ผู้ประสานงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เข้ามาช่วยงานอย่างจริงจัง
6. ให้มีค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการศูนย์ฯ/ผู้ประสานงานศูนย์ฯ เช่น เบี้ยประชุมในลักษณะค่าพาหนะบ้าง
7. มีการนิเทศและติดตามผลอย่างเข้มข้นต่อเนื่อง
8. ราษฎรให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมทุกรูปแบบ
9. ส่งเสริมให้มีการนำทรัพยากรองค์กรเอกชน และหน่วยงานรัฐมาใช้สนับสนุนงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
10. ส่งเสริมให้มีการระดมเงินกองทุนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านในรูปแบบต่าง ๆ

11. ผลักดันให้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เข้าอยู่ในระบบการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล

12. ใช้สื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และวารสาร ฯลฯ ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

13. สร้างระบบเครือข่ายให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยอาศัยหน่วยงานของรัฐและเอกชน นอกจากนั้น บทบาทของหน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมโดยทั่ว ๆ ไป ควรกำหนดบทบาท ภารกิจ และแนวทางการดำเนินงานเป็นฐาน ดังนี้

1. การใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Base) การสนับสนุนภูมิปัญญาชาวบ้านให้ดำรงอยู่และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเช่นในอดีต โดยอาศัยจุดเริ่มต้นที่ครอบครัวให้ความสำคัญกับบทบาทของครอบครัว มุ่งให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง (Self - Help) และการพึ่งพาตนเอง (Self - Reliance)

2. การส่งเสริมสวัสดิการครอบครัว (Family Welfare) การทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน

3. พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายและการวางแผนโดยเฉพาะศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

4. ปรับบทบาทเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ ดูแลอำนวยความสะดวก วางแผนและประสานงานเป็นหลัก โดยเน้นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อเป็นการบริการประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ท่วงถึง และมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของประชาชน

5. ควรดำเนินนโยบาย สวัสดิการเชิงรุกให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะองค์กรประชาชน เช่น ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

6. ฝึกอบรมบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติทั้งเชิงรุกและเชิงรับ โดยเฉพาะการพัฒนาการดำเนินงานร่วมกับศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

ด้วยเหตุที่ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เป็นองค์กรของประชาชนที่รัฐมีนโยบายที่จะดำเนินการด้านสวัสดิการสังคมที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เน้นกระจายอำนาจสู่ประชาชน สู่ชุมชน การที่จะพัฒนาให้เป็น “ที่พึ่งของราษฎร องค์กรประชาชน” อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่หน่วยงานด้านสวัสดิการสังคมทุกหน่วยงานที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องต้องกัน ข้าราชการต้องมีสำนึกในการที่จะพัฒนาให้องค์กรนี้เข้มแข็ง มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึง สนองความต้องการได้อย่างรวดเร็วและที่สำคัญที่สุดคือ คุณภาพของประชาชนที่จะต้องตระหนักและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในสวัสดิการของตน ซึ่งคงต้องพัฒนาโดยอาศัยการพัฒนาการศึกษาของประชาชน โดยเฉพาะคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การกระตุ้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดสวัสดิการสังคมและการส่งเสริมการริเริ่ม และมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับให้เป็นรูปธรรม ฯลฯ เพื่อผลในการพัฒนาระบบการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงานทุกระดับจนถึงศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อความผาสุกของประชาชนโดยถาวรต่อไป

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาเรื่องบทบาท ภารกิจและการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน :
ศึกษากรณีศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน บ้านป่อทอง ตำบลป่อทอง อำเภอนองจิก
จังหวัดปัตตานี

1) ข้อมูลทั่วไป

1. อายุ.....ปี
2. เพศ ชาย หญิง
3. การศึกษาสูงสุด.....
4. อาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน
 ค้าขาย
 รับจ้าง
 อื่น ๆ (ระบุ).....

2) การดำรงตำแหน่งในศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

- เป็น ตำแหน่ง..... (ตอบข้อ 3)
 ไม่เป็น..... (ข้ามไปตอบข้อ 4)

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
.....
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ราษฎรประจำหมู่บ้านด้านอื่น
.....
3. ความเห็นเกี่ยวกับเงินทุน
4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....

5. ความพึงพอใจในการดำเนินงานที่ผ่านมา.....

.....

6. ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์สหกรณ์ประจำหมู่บ้าน

1. ทราบการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้านหรือไม่

.....

เพราะ.....

2. เคยใช้บริการของศูนย์หรือไม่.....

.....

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน

.....

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน

.....

5. คิดว่าจะดำเนินงานได้ผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร

.....

6. ปัญหาและอุปสรรคที่ท่านพบเห็น

.....

7. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่สัมภาษณ์.....

บรรณานุกรม

- กัจจา สุขเจริญ, ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านยุคศาสตร์ความมั่นคงพื้นฐาน
ของสังคมศึกษากรณี : ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านน้ำป่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว
อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ม.ป.ท., 2540
- ขนิษฐา เทวินทรภักดี, “พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม” ใน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยและสมาคม
นักศึกษาแก่สังคมสงเคราะห์ศาสตร์. รายงานการประชุมทางวิชาการเรื่อง ยุทธศาสตร์
เชิงรุก เพื่องานสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2535.
- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 8 (2540 - 2544). กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2540
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. 2527 : 8
- นรินทร์ จงวุฒิเวตย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. 2527, 183
- ประชาสงเคราะห์, กรม. คู่มือการอบรมคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน
กรุงเทพฯ : กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน, 2540.
- ประชาสงเคราะห์, กรม. “องค์กรประชาชนในเมืองกับการพึ่งพาตนเอง : บทเรียนจาก
ศูนย์บริการชุมชน” การประชาสงเคราะห์ 5 (กันยายน - ตุลาคม 2539) 26 - 28.
- ประชาสงเคราะห์, กรม. คู่มือการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน .
ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2533.
- ประชาสงเคราะห์, กรม, เอกสารประกอบคำบรรยายการอบรมอาสาสมัครประชาสงเคราะห์
ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2533.
- ประชาสงเคราะห์จังหวัดปัตตานี, สำนักงาน. คู่มือการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎร
ประจำหมู่บ้าน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2539.
- ประพัฒน์ หงษ์ทอง. “การสังคมสงเคราะห์ขั้นมูลฐานในรูปแบบของศูนย์สงเคราะห์ราษฎร
ประจำหมู่บ้าน” การประชาสงเคราะห์. พิเศษ (มิถุนายน - กรกฎาคม 2540) 61 - 62.

แรงงานและสวัสดิการสังคม, กระทรวง. รายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมและ

สนับสนุนการดำเนินงานศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ครั้งที่ 1/2541 - ม.ป.ป.
สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย. คู่มือการเขียนและพิมพ์วิทยานิพนธ์.

ปัตตานี, 2535

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒน
บริหารศาสตร์, 2521.

สิน ลือสวน, ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาองค์กรประชาชนในเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีเครดิต
ยูเนียนชุมชนหรือบ้านมนังคศิลา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร, 2530.

อิฐศักดิ์ ศรีสุข. รายงานการวิจัยเรื่องศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการ : กรณีศึกษาในหมู่บ้านชาวเขาโดยสร้างกระบวนการเรียนรู้. เชียงใหม่ :
สถาบันวิจัยชาวเขา.

.....